

INTERÈS ORNITOLÒGIC DE LES PLANES AGRÍCOLES DE SECÀ DE L'ALT CAMP

Jaume Solé Herce*
Josep Ramon Marín Lozano
Xavier Tanco Serra

RESUM

La plana agrícola de secà de l'Alt Camp manté un elevat interès de conservació per la conjunció de diversos paisatges estrictament agrícoles de secà (vinya, olivera, garrofer, ametller, cereals...), en alguns indrets amb la presència d'erms i boscos illa. En altres zones apareix una estructura de mosaic agrícola-forestal. Ambdós permeten la presència de diverses espècies amenaçades al conjunt de Catalunya i a més el manteniment d'uns valors de biodiversitat elevats.

Respecte als ocells s'han detectat algunes espècies de presència ocasional considerades d'interès comunitari a nivell europeu i/o amenaçades a Catalunya, amb importants regressions dels seus efectius o de les seves àrees de distribució i que estan associades als hàbitats esteparis o de secà com la xurra (*Pterocles orientalis*), el sisó (*Tetrax tetrax*) o l'esperver d'espallles negres (*Elanus caeruleus*).

Altres espècies com el torlit (*Burinus oedicnemus*), el gaig blau (*Coracias garrulus*), el cucut reial (*Clamator glandarius*) o la terrerola (*Calandrella brachydactyla*), mantenen a l'àrea d'estudi una de les zones de major interès a Catalunya per la preservació de les seves poblacions.

També s'analitza la situació i evolució a la zona d'algunes espècies de rapinyaires amenaçats o en regressió com l'àliga perdiuera (*Hieraaetus fasciatus*), l'àliga daurada (*Aquila chrysaetos*), l'òliba (*Tyto alba*), l'aligot (*Buteo buteo*) o l'astor (*Accipiter gentilis*).

Es destaca la manca de cap figura de protecció activa ni passiva que garanteixi la conservació d'aquesta plana agrícola, i s'argumenta la necessitat urgent de la seva preservació mitjançant figures administratives eficaces.

* MN Consultors en Ciències de la Conservació.

1. INTRODUCCIÓ

La protecció dels espais naturals a l'interior de Catalunya, en qualsevol de les seves representacions, es troba bàsicament vinculada als paisatges forestals situats en zones de muntanya. Els espais agrícoles sumen una petita porció del total de les àrees protegides, amb representació principalment a la plana de Lleida, o amb extensions menors a l'Empordà i a la Garrotxa o al Prat de Llobregat (amb figures de protecció local del sòl i de les activitats pròpies del sector primari).

A les comarques de Tarragona, amb l'excepció considerada del Delta de l'Ebre (com a zona humida), i d'una zona a la comarca del Montsià (conreus d'olivera), la protecció de zones agrícoles és nul·la. A través de la Xarxa Natura 2000 s'ha garantit principalment la protecció d'espais de muntanya, terrenys forestals i/o determinades àrees d'especial interès per la presència i/o nidificació d'espècies prioritàries com l'àliga cuabarrada. Precisament en la protecció d'algunes zones pròximes a sectors de nidificació d'aquesta espècie recentment també s'han inclòs espais agrícoles. A la conca del Gaià concretament, alguns conreus pròxims a la nostra zona d'estudi, a les proximitats de Vilabella i Renau.

La valorització de la biodiversitat i els paisatges d'aquests espais ha estat fins ara deficient, i a Catalunya i fins i tot a Europa es consideren els hàbitats amb major regressió.

Els ocells han estat considerats un bon grup bioindicador de l'estat de conservació dels hàbitats. Per aquest motiu aquest treball pretén valoritzar, a través de la recopilació de les dades d'algunes espècies en regressió a Catalunya, disperses a la bibliografia o d'altres inèdites, l'interès de les planes agrícoles de secà de l'Alt Camp.

Els estudis ornitològics a la zona d'estudi, fins ara, es limiten als treballs de zones més àmplies com a Domingo 1982 (Alt Camp) i 1988 (Camp de Tarragona), i Solé 1995 (conca del Gaià), a més d'algunes dades disperses als *Anuaris d'ornitologia de Catalunya* i dels treballs realitzats per l'*Atlas d'ocells nidificants de Catalunya 1999-2002* (2004).

□ Figura 1: Les planes agrícoles de l'Alt Camp presenten encara un mosaic de cultius força divers, tant pel que fa a cultius herbacis com llenyosos.

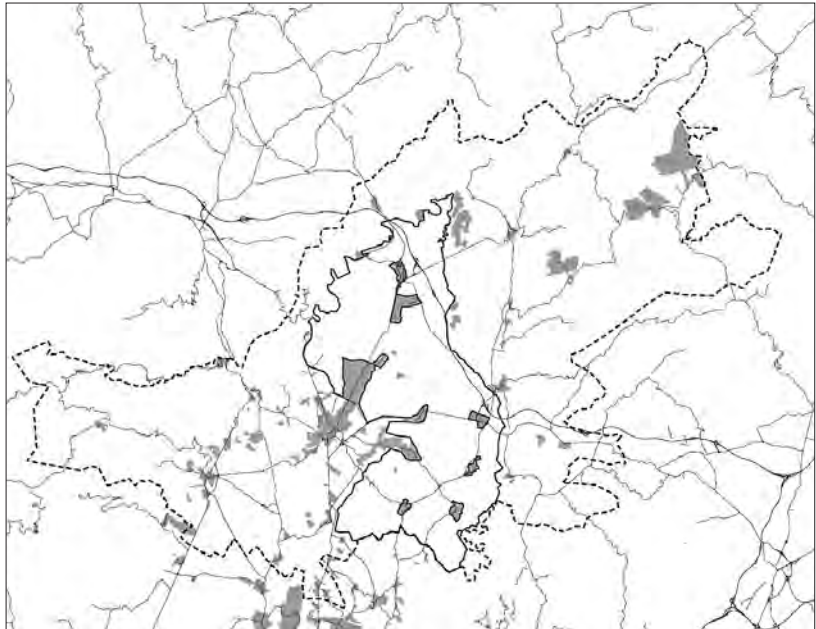
2. ÀREA D'ESTUDI

L'àrea d'estudi es situa a les conques del riu Francolí i Gaià, i s'emmarca al nord per la Serralada Prelitoral, i al sud per la comarca del Tarragonès (Figura 1). Els límits a l'extrem occidental es condicionen a les zones de regadiu de la vall del Francolí i de les zones improductives dels nuclis urbans i industrials de Valls, Puigpelat i Vallmoll. Al sud s'ha delimitat mitjançant el límit administratiu de la comarca de l'Alt Camp, malgrat que existeix una continuïtat amb les cobertes del sòl de les zones agrícoles del Tarragonès.

La plana agrícola objecte d'estudi inclou terrenys dels municipis del Pla de Santa Maria, Figuerola, Valls, Puigpelat, Alió, Vila-rodona, Bràfim, Vilabella, Nulles i Vallmoll.

Aquesta zona antropitzada presenta una heterogeneïtat respecte a la tipologia dels conreus de secà i respecte a l'aparició de parcel·les forestals, amb diferents mides, que configuren un mosaic agrícola o agroforestal, típic dels paisatges mediterranis.

Al sector nord de l'àrea, els conreus herbacis (cereals i lleguminoses) són els majoritaris, i a les zones més pròximes al Gaià els conreus de llenyoses, principalment vinya o ametller, són els més abundants. Entre aquests també apareixen en parcel·les d'entitat menor oliveres, avellaners o garrofers. A més, trobem algunes parcel·les en guaret, i altres amb vegetació forestal arbustiva o arbòria (boscos illa), que permeten la nidificació a la zona d'algunes espècies. Envoltant aquestes zones eminentment agrícoles, també s'observen alguns indrets amb un paisatge típic de mosaic agroforestal, on tanmateix, els conreus encara exerceixen de matriu enfront de les tessel·les forestals.

□ Figura 2:
Àrea d'estudi
localitzada
a la comarca
de l'Alt
Camp.

3. MATERIAL I MÈTODES

El present treball no vol ser un recull de totes les espècies d'ocells que es poden observar dins de la zona d'estudi, ni tan sols d'espècies molt rares observades de forma accidental, tan sols es pretén fer una primera aproximació a la situació que presenten en l'actualitat algunes espècies lligades als espais agrícoles i els conreus tradicionals de secà, o que se'n beneficien. La major part d'aquestes espècies pateixen en l'actualitat una important regressió de les seves poblacions i àrees de dispersió, i moltes d'elles hi són amenaçades no només al territori català sinó en un àmbit territorial superior, i són considerades prioritàries a nivell europeu.

En un primer bloc es fa esment d'aquelles espècies que es troben catalogades, segons l'*Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002*, com a prioritàries pel que fa a la seva conservació a Catalunya, i que han estat catalogades dins les categories d'amenaça d'*En perill crític* (CR) i *En perill* (EN).

En un segon bloc s'analitza la situació d'aquelles altres espècies que, tot i no trobar-se en cap de les dues anteriors llistes, presenten un estatus de Vulnerables (VU). Fem esment també d'algunes espècies considerades Properes a l'Amenaça (NT), ja que presenten a la zona d'estudi densitats de població elevades, o perquè són importants respecte a la seva funció ecològica als ecosistemes ja que actuen com a superpredadors.

Finalment també s'aporten dades d'alguna espècie de la que no es tenen suficients dades a Catalunya respecte a les seves poblacions i la seva distribució i que no se n'ha catalogat l'estatus (DD).

S'assenyalen les dades de nidificació (N) en cada una de les cites, i s'anota amb un asterisc (*) aquelles dades extretes dels Anuaris d'Ornitologia de Catalunya (ICO) dels anys 1997 al 2006. En aquest sentit, tot i conèixer l'existència de determinades espècies des de fa anys, constatem i pretenem esmenar el dèficit respecte al recull i publicació de dades d'aquesta zona.

4. RESULTATS

S'han recopilat dades d'un total de 16 espècies d'ocells destacades pel seu interès ecològic a la zona d'estudi o pel seu estatus d'amenaça. D'aquestes una ha estat considerada en perill crític a Catalunya, 4 en perill, 4 vulnerables, 6 properes a l'amenaça i una amb dades insuficients per tal de ser catalogada (Taula 1).

Taula 1. Espècies considerades d'interès a l'àrea d'estudi, estatus a Catalunya, tipologia de paisatge i hàbitat on han estat citades

NOM COMÚ	NOM CIENTÍFIC	ESTATUS	PAISATGE	HÀBITAT A L'ALT CAMP
Xurra	<i>Pterocles orientalis</i>	CR	Agrícola	Cereal i erms
Esparver cendrós	<i>Circus pygargus</i>	EN	Agroforestal	Cereal
Àliga perdiuera	<i>Hieraaetus fasciatus</i>	EN	Agrícola Agroforestal	Diversos
Sisó	<i>Tetrax tetrax</i>	EN	Agrícola	Cereal, garrofers, erms
Terrerola	<i>Calandrella brachydactyla</i>	EN	Agrícola	Cereal i erms
Torlit	<i>Burbinus oediconemus</i>	VU	Agrícola	Oliveres, avellaners, erms
Cucut reial	<i>Clamator glandarius</i>	VU	Agroforestal	Cereal, erms, vinya, boscos illa, ametllers
Gaig blau	<i>Coracias garrulus</i>	VU	Agrícola	Cereal, ametllers i erms
Gralla	<i>Corvus monedula</i>	VU	Agrícola	Oliveres, vinya i erms
Esparver d'espattes negres	<i>Elanus careuleus</i>	NT	Agrícola Agroforestal	Diversos
Astor	<i>Accipiter gentillis</i>	NT	Agrícola	Boscos illa (nidificació)
Aligot	<i>Buteo buteo</i>	NT	Agrícola Agroforestal	Boscos illa (nidificació)
Àliga daurada	<i>Aquila chrysaetos</i>	NT	Agrícola Agroforestal	Diversos
Xixella	<i>Columba oenas</i>	NT	Agrícola Agroforestal	Diversos
Òliba	<i>Tyto alba</i>	NT	Agrícola	Diversos
Mussol banyut	<i>Asio otus</i>	DD	Agrícola Agroforestal	Boscos illa (nidificació)

Font: dades bibliogràfiques, i inèdites dels autors i dels informadors citats als agraïments.

BLOC 1. ESPÈCIES "EN PERILL CRÍTIC" (CR) I "EN PERILL" (EN)

Xurra (CR)

Hivernant ocasional.

Únicament es localitza de forma regular a la plana de Lleida tot i que en molt baix nombre, s'estimen de 5 a 10 parelles. L'any 2002 es localitza un exemplar mort per tret entre Bràfim i Alió.

DATA	MUNICIPI	PARATGE	HÀBITAT
7.1.2002	Alió / Bràfim	Camí d'Alió	Cereal i erms

Esparver cendrós (EN)

Migrador. Nidificant ocasional.

Rapinyaire propi d'espais oberts. Nidifica a l'Alt Empordà, la plana de Lleida i el Montsià. S'observa habitualment a la zona durant els passos migratoris. L'any 2000 es comprova la nidificació de l'espècie a les planes del Pla de Santa Maria, en una zona de conreus de cereal.

DATA	MUNICIPI	PARATGE	HÀBITAT
12.7.2000 (N) *	El Pla de Sta. Maria	El camí de Valls	Cereal

Àliga perdiuera o cuabarrada (EN)

Sedentari.

Espècie en regressió pendent de la redacció d'un pla de recuperació a Catalunya. A la comarca de l'Alt Camp hi mantenen territoris 6 parelles, de les que 5 nidifiquen a les zones muntanyoses de la comarca. Almenys tres d'aquestes parelles tenen part del seu territori a la zona d'estudi, utilitzant-la habitualment com a àrea de caça i alimentació. Tots els sectors de cria de l'espècie es troben inclosos dins la Xarxa Natura 2000, encara que les zones d'alimentació de l'espècie no gaudeixen de cap figura de protecció.

□ Figura 3: L'àliga cuabarrada o perdiuera (*Aquila fasciata*) és una espècie lligada als ambients de muntanya, encara que aconsegueix la majoria de les seves preses a les zones agrícoles. Dins l'àrea d'estudi s'ha comprovat que diverses parelles que nidifiquen en zones properes s'alimenten en aquest espai.

Sisó (EN)

Hivernant ocasional.

A Catalunya és una espècie en perill i es reproduïx únicament a la plana de Lleida, de 700 a 1.300 parcel·les. Els moviments hivernals el duen a llocs on no nidifica. Encara que Domingo (1988) la cita com a rara (més de tres observacions) en els passos migratoris, les dues observacions recopilades recentment a l'àrea d'estudi s'han produït a l'hivern.

DATA	MUNICIPI	PARATGE	HÀBITAT
1996	Nulles	La Romegorosa	Erms i garrofers
30.12.2006 *	El Pla de Sta. Maria		Cereal i erms

Terrerola (EN)

Sedentari nidificant.

Catalogada a Catalunya com *En perill*, les seves poblacions sempre molt minses, amb l'excepció de determinats indrets de les planes de Lleida.

A l'Alt Camp manté un nom local (*xurriu*) i s'ha observat a diversos paratges dins de la zona d'estudi, com per exemple a les Aranelles, al terme municipal de Bràfim, o a la Gambada, al terme municipal d'Alió.

BLOC 2. ESPÈCIES VULNERABLES (VU) O PROPERES A L'AMENANÇA (NT)

Torlit (VU)

Estival nidificant.

Resident nidificant a tres indrets de Catalunya: a la depressió central, a l'Empordà, i al Camp de Tarragona. La població a la zona d'estudi es considera abundant, amb reproducció comprovada en diverses ocasions i amb nombroses observacions d'exemplars adults i escoltes de cants nupcials. Domingo (1988) cita la rarefacció de l'espècie i la seva reproducció segura i Solé el 1995 troba dues postes a Nulles amb un i dos ous i un adult amb dos polls. Aquest autor destaca l'interès del conreu de vinya i les brolles per l'espècie.

Les dades de cria segura obtingudes recentment corresponen a dues parcel·les amb dos polls cadascuna a Valls, una detecció d'un niu amb dos ous a Bràfim i d'un adult amb un pollet a Vilabella.

DATA	MUNICIPI	PARATGE	HÀBITAT
12.07.2003 (N)	Valls	Palau de Reig	Olivers
24.04.2006 (N)	Bràfim	Els Escaus	Avellaners
21.5.2008 (N)	Vilabella		Erms
27.7.2008 (N)	Valls	Palau de Reig	Avellaners

Cucut reial (VU)

Estival nidificant.

Nidificant escàs i localitzat amb 553-984 parelles estimades a Catalunya. Domingo el 1988 ja detecta una certa regressió de l'espècie. El cucut reial es pot observar regularment cada any, als nostres espais agrícoles, on s'ha comprovat la nidificació en diverses ocasions en diferents indrets.

DATA	MUNICIPI	PARATGE	HÀBITAT
29.6.2000 (N) *	Montferri		
29.5.2000 (N) *	El Pla de Sta. Maria	Depuradora	Cereal i erms
2000	Vilabella	Tros d'en Rull	Vinya, ametllers
14.7.2006*	Bràfim	Els Escaus	Vinya i bosc illa
19.6.2007	Vilabella	Camí de Bràfim	Vinya i ametller
20.6.2007	Puigpelat / Bràfim	La Clota del Marquès	Ametller, erms i bosc illa
06.7.2008	Alió	La Gambada	Ametllers i vinya
03.7.2008	Valls	Torrent Sec	Erms

Gaig blau (VU)

Estival nidificant.

Nidificant estival escàs, distribuït de forma local per la Depressió Central, l'Empordà, algunes comarques de Tarragona, i més irregularment per altres punts. S'estimen de 110 a 150 parelles reproductores a Catalunya. Migrador regular, però escàs, que es pot detectar fora de les àrees de cria, especialment al pas prenupcial.

La seva presència a les planes agrícoles de l'Alt Camp és periòdica i es poden atribuir en alguns casos a exemplars en migració, encara que se n'ha comprovat la reproducció en diversos anys (ja se cita com a nidificant al llibre *Els ocells de l'Alt Camp*, l'any 1982).

L'any 2007, s'observà una parella a les Aranelles, en ple període reproductor, tot i no aconseguir comprovar la seva nidificació. L'any 2008 se n'observa una parella al paratge les Pinedes, al terme municipal d'Alió, acompanyada de dos polls volanders. Es constata la nidificació al TM del Pla de Santa Maria, al paratge de la Gambada l'any 2008.

DATA	MUNICIPI	PARATGE	HÀBITAT
6.7.1993 (N)	Figuerola del Camp	Els Camps	Cereal
15.6.2007	Bràfim	Les Aranelles	Cereal
5.7.2008 (N)	El Pla de santa Maria	La Gambada	Ametllers i erms
11-9-2008	Pla de Santa Maria	La Garriga	Cereal
6.2008	Nulles	Camí Nulles-Alió	Vinya
6.2008	Vilabella	Tros d'en rull	Vinya i ametllers

□ Figura 4: El gaig blau (*Coracias garrulus*) és una espècie migratòria que es troba com a nidificant a Catalunya, a les planes de l'Empordà i Lleida, encara que s'han localitzat diverses parelles a la zona d'estudi.

Gralla (VU)

Sedentari nidificant.

Resident distribuït de forma irregular, com a nidificant a Lleida es donen les més importants concentracions, a més de paratges concrets de l'Alt Empordà, del Barcelonès i del delta del Llobregat. Migrador i hivernant regular, hi ha una entrada d'exemplars transpirinencs.

Solé 1995 indica una disminució de la població a la zona, encara que no en cita la causa. A la plana agrícola de secà de l'Alt Camp s'ha comprovat la seva nidificació recentment durant dos anys seguits al Puigferrer, a Vilabella, tot i que recentment s'han observat grups de fins a 20 individus en diversos indrets.

DATA	MUNICIPI	PARATGE	HÀBITAT
4.5.2007 (N)	Nulles / Vilabella	Puigferrer	Oliveres i vinya
5.2008 (N)	Nulles / Vilabella	Puigferrer	Oliveres i erms
9.2008	Nulles / Vilabella	Puigferrer	Vinya, oliveres i erms
12.10.2008	Nulles	La Barquera	Vinya

Esparver d'espatlles negres (NT)

Ocasional.

Espècie accidental a Catalunya amb una primera dada de nidificació l'any 1998, amb dues parelles a la plana de Lleida. S'observen exemplars divagants a diversos indrets de Catalunya, i també a l'àrea d'estudi on s'han establert durant algunes jornades.

DATA	MUNICIPI	PARATGE	HÀBITAT
5.12.2001 *	Nulles	Bellavista	Erms i vinyes
24.1.2005 *	Bràfim	Les Socarrades	Erms i vinyes
3.3.2006	Bràfim	Les Socarrades	Erms i vinyes
4.3.2006 *	El Pla de Sta. Maria		
27.5.2008	El Pla de Sta. Maria	Els torrents	Cereal

Astor (NT)

Sedentari nidificant.

Tot i que es tracta d'una espècie que es localitza generalment en espais eminentment forestals, sovint s'observa a l'àrea d'estudi. Tot i això en destaquem la seva reproducció que s'ha comprovat per primer cop en un bosc illa d'una zona eminentment agrícola l'any 2008, criant amb èxit dos polls.

DATA	MUNICIPI	PARATGE	HÀBITAT
15.5.2008 (N)	Bràfim	Les Esclotes	Bosc illa en vinya

Aligot comú (NT)

Sedentari nidificant.

Tot i ser una espècie comuna, cal fer-ne una menció especial a causa de l'alt nombre de parelles reproductores que podem trobar a l'àrea d'estudi (13). Domingo el 1988 cita la desaparició de 5 parelles conegudes en deu anys. L'increment recent d'un bon nombre de parelles a l'àrea d'estudi probablement es deu a la recuperació de les poblacions de conill els darrers 5 anys. En un mateix any 2007, s'ha pogut comprovar la reproducció de fins a 8 parelles nidificants en boscos illa d'una petita zona entre els municipis de Vilabella, Bràfim i Alió.

Àliga daurada (NT)

Sedentari.

La zona d'estudi forma part de les zones de caça i alimentació de dues parelles nidificants a les serres del Gaià. S'ha observat en diversos paratges, però principalment entre els termes de Montferri, Bràfim, Vila-rodona i Alió, i al Pla de Santa Maria i Aiguamúrcia.

Exemplars juvenils i subadults també freqüenten la zona com a zona de dispersió.

Xixella (NT)

Sedentari nidificant.

Resident no gaire nombrós, distribuït de forma contínua a les comarques de l'interior de Catalunya. Domingo el 1988 ressaltava l'estabilitat de l'espècie a l'Alt Camp. Reproductor regular a l'àrea d'estudi, s'ha observat al mas de Puigferrer, a Vilabella o als Bastards i les Aranelles, a Bràfim.

Òliba (NT)

Sedentari nidificant.

Rapinyaire nocturn, en regressió al conjunt de Catalunya, amb una disminució del 25% de les quadrícules 10 x 10 km entre els dos Atles d'ocells nidificants. Aquesta regressió de les seves poblacions es data dels anys 80. Tanmateix, Domingo l'any 1988 la considera amb poblacions estables al Camp de Tarragona, i Solé el 1995 ja cita una important davallada de les seves poblacions, detectant la desaparició de 13 parcel·les en nuclis urbans de la conca del Gaià, i la desaparició de 7 parcel·les en 75 km². La seva estreta relació amb l'home al medi rural, ha provocat que recentment, per culpa de diversos factors que estan canviant el nostre entorn agrícola, les seves poblacions hagin patit una davallada important. Tot i així encara se la pot trobar com a nidificant en alguns masos i campanars dels pobles de la zona d'estudi.

DATA	MUNICIPI	PARATGE	HÀBITAT
Anys 2004-2008 (N)	Figuerola del Camp	Palau de Reig	Cereals
Any 2008 (N)	Vilabella	Camí de Bràfim	Ametllers, erms i vinya
Any 2008 (N)	Nulles	Nucli urbà	

Mussol banyut (DD)

Nidificant ocasional.

Aquest rapinyaire nocturn és potser el més desconegut de tots i encara avui no es tenen prou dades per avaluar l'estat de les seves poblacions. Els anys 2007 i 2008 s'ha comprovat la seva reproducció en els boscos illa presents a la plana agrícola. En concret, l'any 2006, una parella va criar 3 polls en un bosc proper al camí d'Alió, al TM de Bràfim.

DATA	MUNICIPI	PARATGE	HÀBITAT
5.1998 (N) *	Nulles	Cementiri	Vinyes, garrofers i boscos illa
20.5.2000 (N) *	Bràfim		
20.5.2000 (N) *	Vila-rodona		
17.06.2005 (N)	Bràfim	El Loreto	Erms, olivers
25.7.2006 (N)	Bràfim	Les Esclotes	Erms

5. DISCUSSIÓ

Les 16 espècies d'ocells destacades pel seu estatus d'amenaça o pel seu interès ecològic a la zona d'estudi on han estat citades recentment, només representen una petita part de la biodiversitat ornítica de les planes agrícoles de secà de l'Alt Camp, que ja ha estat tractada en d'altres treballs, i que inclou moltes altres espècies nidificants, hivernants o migradores. Algunes d'aquestes espècies, a causa del seu estatus d'amenaça a Catalunya i fins i tot a Europa, aporten a la zona una rellevància, atesa l'obligació de les administracions respecte a la preservació de les seves poblacions, però també dels seus hàbitats.

De les espècies seleccionades, 8 (50%) són típiques dels ambients oberts i/o estèpics, representats per alguns erms a l'Alt Camp, o per hàbitats antròpics com els conreus de secà (cereals, vinya i ametllers principalment) (vegeu taula 1). Altres espècies (6, un 37%) a més d'aquestes zones també utilitzen els mosaics amb una certa proporció de terreny forestal, i finalment dues s'han detectat a l'àrea d'estudi exclusivament en aquests mosaics agroforestals.

Algunes de les espècies citades mantenen poblacions reproductores estables a la zona (terrerola, torlit, gaig blau, cucut reial, gralla, xixella, òliba) i d'altres només s'hi han reproduït puntualment (esparver cendrós) o s'hi han detectat esporàdicament (xurra, sisó, esparver d'espallles negres). Per a l'aligot i l'astor la presència de boscos illa resulta imprescindible per a la seva reproducció, mentre que l'àguila daurada i l'àguila cuabarrada utilitzen la zona com a indret de caça, dins els seus territoris.

Respecte als hàbitats on han estat detectades les espècies, els que inclouen un major nombre de registres són els erms (7) i els cereals (6), encara que també destaquen els boscos illa (4) (fig. 5).

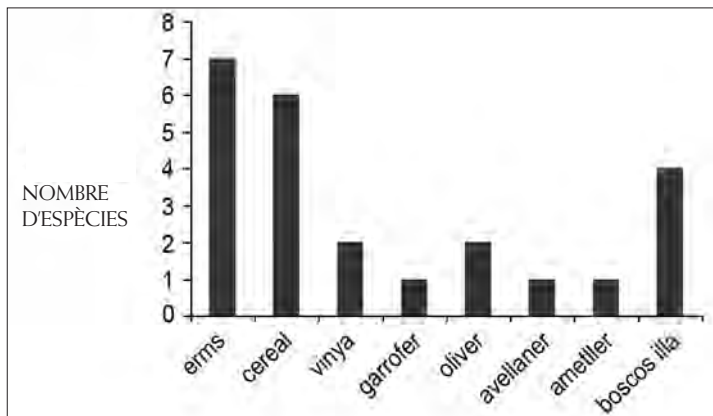

Figura 5: Nombre d'espècies detectades en cada hàbitat. Font: elaboració pròpia.

A la zona d'estudi podríem realitzar una zonificació respecte als paisatges dominants, amb unes àrees eminentment agrícoles, al nord de Valls, al Pla de Santa Maria i Figuerola amb predomini dels cereals, i a Nulles, Bràfim i Puigpelat amb predomini de la vinya.

En alguns indrets com al sud del terme municipal del Pla de Santa Maria, a Valls o a Vallmoll les tesselles forestals es fan més evidents, i apareix un mosaic agroforestal, on tanmateix, la matriu segueix sent agrícola. Aquestes zones permeten incrementar el balanç definitiu de biodiversitat

a la zona, que encara es nodreix d'altres espècies amb grans dominis vitals, i que mantenen les seves zones de caça a la plana agrícola, però que nidifiquen a les muntanyes pròximes.

Els conreus de secà tradicionals com l'ametller, l'olivera, la vinya, el garrofer o els cereals, s'alternen a l'espai amb masses forestals isolades (boscos illa) i erms, i en menor mesura amb altres que per la seva localització concreta o l'extensió que ocupen són minoritaris. Aquesta activitat agrícola ha anat modelant el paisatge dotant-lo d'una personalitat pròpia amb l'afegit dels elements i estructures de l'arquitectura tradicional, com les barraques i els marges de pedra seca, i en el que la parcel·lació del territori ha provocat històricament un dinamisme dels seus usos.

□ Figura 6: Les zones agrícoles encara mostren espais de gran bellesa, sempre lligats a l'activitat tradicional i al món rural.

La singularitat i l'interès de la zona respecte a la conservació i el manteniment dels seus paisatges, la biodiversitat i els hàbitats, avui encara és poc coneguda. En breu, caldria impulsar mecanismes de coneixement i de preservació dels valors culturals i mediambientals d'aquestes zones agrícoles, o en tot cas caldria considerar els seus valors intrínsecs i la seva potencialitat, abans de l'aprovació d'algunes figures de planificació sectorial, especialment les urbanístiques actualment en revisió.

La principal amenaça d'aquests espais es considera que és el canvi en els usos del sòl, donats per l'expansió de les zones urbanes i industrials, i de les infraestructures que hi estan vinculades, com les vies de comunicació. Així doncs, la protecció i el manteniment del conjunt de l'espai agrícola, evitant-ne la fragmentació, hauria de ser un factor condicionant i decisiu en l'actual política de planificació del sòl.

6. CONCLUSIONS

La plana agrícola de secà de l'Alt Camp manté un interès de conservació per la conjunció de diversos paisatges estrictament agrícoles i altres amb estructura de mosaic agrícola-forestal

que permeten la presència de diverses espècies amenaçades al conjunt de Catalunya i a més el manteniment de valors de biodiversitat elevats.

La plana de l'Alt Camp representa actualment una de les zones de major interès a Catalunya per la preservació de les poblacions d'algunes espècies d'ocells com el torlit, el gaig blau, el cucut reial o la terrorola, i la presència esporàdica o regular d'altres espècies de gran interès de conservació, n'indica una gran potencialitat respecte a la possibilitat d'acollir-ne poblacions.

Destaca la presència d'espècies considerades d'interès comunitari a nivell europeu i/o amenaçades a Catalunya, amb importants regressions dels seus efectius o de les seves àrees de distribució i que estan associades als hàbitats esteparis o de secà.

La conservació d'aquests hàbitats de secà ha d'ésser prioritària per tal d'assegurar l'existència dels hàbitats mateix i dels usos tradicionals que s'hi desenvolupen, a més de garantir la presència de les espècies que s'hi associen. La protecció d'aquesta zona mitjançant figures de protecció del sòl agrícola, com a espais naturals (per la seva pròpia vàlua respecte als hàbitats i les espècies que acullen, o fins i tot respecte als valors patrimonials o culturals) o com a mínim com a connectors biològics entre les àrees que conformen l'actual Xarxa Natura 2000, es considera essencial.

AGRAÏMENTS

Hem d'agrair algunes de les cites recollides en aquest treball, facilitades pels agents rurals de l'Alt Camp: Laureà Giné i Elena Pedrocchi, Màrius Domingo, Francesc Parés i Joan Rodríguez.

7. BIBLIOGRAFIA

- AYMÍ, R.; HERRANDO, S. [eds.] (2003). *Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2000*. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia.
- AYMÍ, R.; HERRANDO, S. [eds.] (2005). *Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2004*. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia.
- COPETE, J. L. [ed.] (2000). *Anuari d'Ornitologia de Catalunya 1997*. Barcelona: Grup Català d'Anellament.
- DOMINGO, M. 1988. *Els ocells al Camp de Tarragona*. Centre de Lectura de Reus.
- ESTRADA, J.; PEDROCCHI, V.; BROTONS, L.; HERRANDO, S. [eds.] (2004). *Atlas dels ocells nidificants a Catalunya 1999-2002*. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia (ICO); Lynx Edicions.
- ESTRADA, J.; ANTON, M. [eds.] (2007). *Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2006*. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia.
- MARTÍNEZ VILALTA, A. [ed.] (2001). *Anuari d'Ornitologia de Catalunya, 1998*. Barcelona: Grup Català d'Anellament.
- MARTÍNEZ VILALTA, A. [ed.] (2002). *Anuari d'Ornitologia de Catalunya, 1999*. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia.
- SALES, S. [ed.] (2006). *Anuari d'Ornitologia de Catalunya 2002-2005*. Barcelona: Institut Català d'Ornitologia.
- SOLÉ, J. (1995). "Aspectes ornitològics de l'ornitofauna a la conca del riu Gaià". *Quaderns de Vilaniu*, núm. 28, p. 53-85. Institut d'Estudis Vallencs.